

EXERCITIUM ACADEMICUM

De

OFFICIIS
REFLEXIS,

Cujus

PARTEM PRIOREM,

Consensu Ampl. Facult. Philos. Aboens.

PRÆS DE

VIRO CL.

Mag. ALGOTHØ A.
SCARIN,

Phil. Civil. Profess. Ordin.

Ad diem XIX. Aprilis An.
MDCCXXXVIII.*Publicae disquisitioni subjicit*

PETRUS G. HEDMAN

Angermannus.

ABOÆ, Exc. Joh. Kiæmpe, R.Ac. Typ.

S:æ R:æ MAJEST.
MAGNÆ FIDEI VIRO,
Et
CANCELLARIÆ REGIÆ CONSILIA-
RIO, GENEROSISSIMO VIRO AC
DOMINO,
D. N. GUSTAVO
BONEAUSKIÖLD,
MÆCENATI INDULGENTISSIMO.

Inter spem metumque, Generosissime
VIR, dubius ancepsque diu hæsi, au-
derem ne Nobilissimum NOMEN TUUM
exercitio huic levissimo præfigere, an verò
fiducia inconsideratâ ista abstinere penitus.
At postquam latissimus in mentem revoca-
vi favorem illum summum, quo Avun-
culum suavissimum carissimumque meum
nullo non tempore amplecti dignatus es, o-
mnis evanuit timor, spesque addita fuit
certissima, fore, ut ad aram benevolentie
eandem mihi quoque approperanti aditus
non difficulter pateret. Devotissimus itaq;

S:æ R:æ M:tis
VIRO FIDELISSIMO
GENEROSO & NOBILISSIMO

D^N. GUSTAVO
von HELAND,

REGIÆ CANCELLARIÆ SECRETA-
RIO DIGNISSIMO,
EVERGETÆ & PATRONO multis
nominibus suspiciendo.

Tanto magis æstimanda sunt beneficia,
quanto major est dignitas & excel-
lencia eorum, qui eadem conferunt. TI-
BI, VIR Nobilissime, quandoquidem in
illa virtutis & fortune TUIÆ celebritate
non displicuit necessitudinibus mihi nullo
non tempore iucundissimis exhibere omnia
generis favoris signa atque documenta, no-
tam ingrati hominis vix effugerem, si
non stilo voceque eadem obsignarem, huic-
que inscripta obligatoriae tabellæ omnibus
legem.

oro & obsecro digneris Generosissime
Domine, levatus aliquando gravioribus
curis, levitense hoc munusculum, cum nec
etas mea neque fortuna admittat majora,
ceu pietatis sanctitatisque, quam in TE
colendo mihi constitui, monumentum, fron-
te benigna tueri, mihiqve simul inter no-
mina fidei & clientela TUÆ, locum conce-
dere. Meum erit votis calidissimis con-
tendere, velit DEUS O. M. TIBI, Gene-
rosissime VIR, virtutis & gloriæ possessio-
nem cum splendoris incremento, in longissi-
mos mortalitatis terminos, præstare sartam
tectamque, in Patriæ dulcissimæ perenne
decus atque præsidium, Familiæ genero-
sissimæ TUÆ delictum & ornamentum ex-
optatissimum. Sic vovet & ad cineres us-
que vovebit,

GENEROSISSIMI NOMINIS TUI

Humillimus cliens
P. G. HEDMAN.

legenda proponerem. Accipias igitur, Nobilissime VIR, foetum juvenilis ingenii huncce tanquam interpretem, imo vadem pansonemque gratissima mentis, quam NOMINI TUO, quotquot in ere TUO sumus, meritissimo jure transcribimus. Tu vero, non quid conveniat dignitati TUAE, sed quid prestari a nobis possit expende, nosque omnes eodem in posterum, quo huc usque, favore & benevolentia TUA jucundissime frui permitte. Pro TUA & familiae inclytæ TUAE perpetua felicitate & flore nunquam intermitteremus vota fundere calidissima; in primis ego dum vivam, omni submissione & pietate perman-
surus sum.

Nobilissimi NOMINIS & DIGNI-
TATIS TUÆ.

Devotissimus cultor
P. G. HEDMAN.

Admodum reverende atque amplissime
Dn. Mag. CLAUDI HEDMAN,
Ecclesiarum, quæ Wafæ Deo colligun-
tur, PASTOR meritissime & vigilan-
tissime, adjacentis districtus PRÆPO-
SITE adcuratissime, AVUNCULE & PA-
TRONE indulgentissime, sincera ani-
mi veneratione parentis nomine loco-
que, ad cineres usque colende, hono-
randa, suspiciende!

Quandoquidem VESTRA in me officia &
conatui remunerandi meo ipsa obset ma-
litati, quod cum viribus VOBISCUM paria
potero, voluntatem meam modo testatum
ro, non meæ, ne dum VESTRÆ expecta-
tum, Summi NUMINIS instituto, ad VE-
rosos & ad culturam redacti ingenii primum
tionis totus sit, VOSMET neque detrectatu-
que indicium magis, quam externum opus,
vero nec majus nec sanctius erit aliud, quam
quomodo cumulationem gratiam meritis VE-
dere

Admodum reverend. & clariss.

Devotissimus
PETRUS G.

Plurimum reverende atque clarissime
Dn. JOHAN. MÆXMONTANE
CONRECTOR Scholæ Triuialis Wafen-
sis meritissime, *Præceptor* ut antea fi-
delissime, ita nunc quoque *Fautor* cer-
tissime.

beneficia tanta & tam multiplicia sunt, no-
gnitudo eorum: Ignoscatis, obsecro! imbecil-
facere nequeam, grati animi signis, quibus
veniam. Fateor munusculum, quod appor-
tioni respondere. Verum cum primitiæ fru-
STRUM ordinem jam olim pertinuerint, præ-
fructum huncce, inprimis cum VESTRÆ sa-
ros certo certius confido. Grati animi devoti-
cœlestis in modum PATRIS respicite. Mihi
in illam curam cogitationemque incumbere,
STRIS alio, tempore, si fata siverint, repen-
queam.

NOMIN. VESTROR.

cliens

HEDMAN.

SYNOPSIS.

Prefatio: In alienis synceos, in suis talpas homines maximam partem esse, queritur.

Cap. 1. §. 1. De necessitate & indole officiorum reflexorum agit.

§. 2. Rüdigeri de notione & fundamento officiorum reflexorum philosophiam excutit.

§. 3. De divisione officiorum reflexorum.

§. 4. De cura animæ, corporis præferenda.

§. 5. Animæ suæ indolem & conditionem quisquis scire debet.

§. 6. Perfectiones & imperfectiones mentis suæ quemque novisse oportet.

§. 7. De rebus non promiscue omnibus, intellectus nostri objecto.

§. 8. Res incognita quatenus objectum intellectus nostri?

§. 9. Ideis non nisi clavis & distinctis acquiescere debemus.

§. 10. Illi obtinendo fini quanam maxime conducunt?

§. 11. De experientia propria comparanda.

§. 12. De experientia ex historia comparanda.

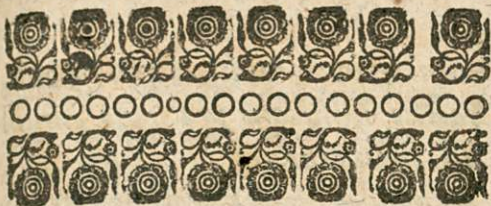
§. 13. Intellectus iudicium voluntas sequi debet.

§. 14. De affectuum vi in turbanda voluntate.

§. 15. De actionibus nostris ad legem componendis.

§. 16. Utrum intellectus, an vero voluntas prior emendanda sit, disquirat.

PRÆFATIO.

Illam apud plerosque mortali-
um invaluisse perversam
consuetudinem quotidie ex-
perimur, ut in aliorum qui-
dem mores & actiones crebro
reflectant, easque suo judicio,
examini & censura, sapissime
ineptæ & immiti subjiciant; de
suis vero, quâ fieri deberet, æ-
stimatione, admodum raro co-
gitent. Cujus aliam non esse
causam, quam pravam philau-
tiam sui que amorem præpostea-
rum

rum quivis videt. qua prona,
 faciles nimisque proclives sumus
 ad inauulgendum nobismet ipsis,
 actionum nostrarum examen su-
 spendere modo solemus, easdem
 mododisimulare emollireque, ne
 morsus conscientia nosmet dis-
 crucient voluptatemque nostram
 imaginariam turbent. Quam
 vero erroneam sit hoc ipsum
 principium aususque temerarius,
 facile patebit, si considerare ve-
 limus, neminem recte & or-
 dine amare posse alium, nisi
 qui primum didicit recte &
 ordine amare se ipsum. Ex quo
 consequitur, genuinum & de-
 bitum amorem nostri, fundam-
 menti loco substernendum esse;
 eumque neque DEO neque aliis
 offu

officia prestare debita, qui in
 sui amore nimius est. unde haud
 inepte non nemo interrogatus,
 quâ etate philosophari coepisset:
 quando, inquit, coepi nolce-
 re meipsum. Quod cum ita
 sit, animus est, officia homi-
 nis erga seipsum, gemina disser-
 tatione academica paucis deli-
 neare. De tua interim C. L.
 benevolentia & favore tanto
 certior, quanto noverim inno-
 xium meum conatum, si non
 favorem, certe nullius invidiam
 mereri.

CAP. I.

§. I.

ANtequam ad ipsam tra-
 ctationem perveniamus,
 expedienda est quaestio illa, an

necessarium sit de officiis re-
 flexis præcepta tradere? Scili-
 cet tuere haud ita pridem non-
 nulli, qui supervacaneum es-
 se laborem hunc dixere, hoc
 præcipue nixi fundamento,
 quod homo feratur vi naturæ
 suæ, non minus quam bruta
 animantia in sui amorem, ad-
 coque gratis adferri regulas
 quasdam. Sed valeret hoc ar-
 gumentum, si amor hicce
 neque in excessu neque dete-
 ctu peccaret. Cum igitur re-
 stet, proh dolor, quotidia-
 na experientia, alios tanta sci-
 plos prosequi veneratione, ut
 aliorum omnium obliviscantur,
 alios iterum sui ipsius curam
 gerere fere nullam, certe
 per-

perversam & stultam; facile
concluditur opus esse ex di-
ctamine rectæ rationis & Ju-
ris naturalis ostendere, quo-
modo comparatus esse debeat
hic amor, si verus, rectus
& ordinatus sit dicendus;
imo nos obligatos quidem esse
ad nosmet ipsos amandos, sed
justo ordine & fine. non ere-
nim tanquam bruta, instinctu
coeco nos ferri oportet, sed
niti debent actiones nostræ re-
gulis justis atque honestis, quas
suggerit Jus Naturale.

§. II.

NEque prætereunda est in
ipso limine lis inter *Ry-
digerum* & *Glafeum* exorta de
genuina notione & respectu
officii

officiorum reflexorum. Scilicet contendit *Rudigerus* im merito dici officia erga se ipsum, & potiori jure vocari debere officia erga alios indirecta. Nittur adsertio ejus duplici potissimum fundamento: primo, quod sit contra usum loquendi denominationem ex eo fieri, in quem officia hæc terminentur, sed potius ea contendit ab illis nomen suum sortiri debere, qui jus habent illa ipsa a nobis exigendi; qui secundum illius hypothesin sunt alii homines in societate viventes. Jus enim & obligatio sunt correlata, inquit, ad obligationem requiritur superior: homo non potest dici sibi

bi superior & seipsum obligare. ergo necessario ex eius sententia sequitur obligationem ab aliis provenire & ab illis denominari debere. Hinc 2° statuit etiam *officia reflexa* socialitati per omnia subordinata esse, hoc est officia illa, de quibus loquimur, non nosmet suscipere debere propter nosmet ipsos, sed propter societatis conservationem.

Ei sese opposuit *GLAFELUS*, summo jure & felici unique successu, adstruens retineri debere & nomen vulgare & fundamentum *officiorum reflexorum*. Quod enim prius *Rudigeri* argumentum attinet, tanto minus valet, quanto novimus

mus etiam officia erga DEUM respectum habere ad eum, tanquam objectum in quo terminentur : neque obligationem illam, de qua loquitur, a nobis tamquam superioribus dependere, sed ab ipso DEO, qui menti indidit legem naturalem, & summum utique jus habet exigendi a nobis, ut nosmetipsos conservemus & gloriam illius pro virili promoveamus. Quo observato, corruit etiam hypothesis illa, qua evincere vult omnem conservationem & amorem nostri respectum habere ad societatem eique subordinatum esse. Gratis quidem hoc ipsi largimur, posse certa quædam officia

ficia sui ipsius ex hoc fundamento deduci. e. g. obligati sumus ad suppetias aliis ferendas & utilitatem eorum promovendam; ergo hinc consequitur, nos simul obligatos esse ad conservandos nosmetipsos & vitam nostram, ut hunc finem obtineamus. Sed hoc simul contendimus non omnia inde deduci, verum officia hominis erga seipsum dari, abstrahendo ab omni societate humana. Quis etenim, e. gr. poterit negare *Adamum* antequam creata fuerit *Eva*, Jus Naturale habuisse, & per consequens officia erga seipsum observare debuisse, quæ vero tum societas

tas, cui subordinata fuere illa ipsa officia reflexa? Item, pone hominem vel naufragio vel alio casu pervenisse in insulam humano cultu dominioque vacuum; nonne ille quoque officia erga se ipsum præstare teneretur? nonne obligatus esset ad se ipsum conservandum, ad vitam suam sustentandam, & quæ sunt reliquæ. Adsertioni nostræ robur etiam addit desiderium felicitatis & demum stimulus ipse concreatus, qui multo major est atque fortior in respectu ad conservationem nostri, quam aliorum. Taceo absurda illa plurima, quæ ex hac *Rudigeri* hypothese profluerent; si enim officia

officia erga nosmetipsos semper
 subordinata essent officiis erga
 alios, sequeretur illum ipsum,
 qui extra societatem viveret,
 in deserto vel alibi, pro lubi-
 tu disponere posse de vita sua;
 quemadmodum & illum, qui in
 societate degeret, & vel mor-
 bo, vel senio ita confectus
 esset, ut societati non utilita-
 ti sed damno, saltem tædio at-
 que molestiæ esset, posse sibi
 etiam sine periculo abrumpere
 vitam, adeoque *aut exequiar* esse
 licitam, de qua postea; ad-
 eoque approbandum esse au-
 lum temerarium majorum no-
 strorum, quo sese e rupibus &
 excelsis gentilitiis suis præcipi-
 tarunt (Suet. *Artaspulen*) /
 uti

uti in illas sedes beatas suas, puta *Odini Hallam* quantocius pervenirent. Plura ejusmodi, consuetudina piget repetere, de quibus videatur Glaseus (a) Quid? quod Christus ipse officia reflexa non subordinat officiis erga alios, sed potius hæc illis, dum dicit: diliges proximum, sicut te ipsum. & deinceps: Omnia, quæ velitis ut homines faciant vobis, hæc facite illis; ubi officia erga nosmet ipsos, ceu priora & præstantiora expresse fundamenti loco ponuntur, tamquam canon, regula & norma officiorum erga alios præstandorum.

S. III.

(a) Cap. 4. p. m. 399. seqq.

§. III.

Per officia igitur reflexa intelligimus eas actiones, quas homo erga seipsum, vi legislationis Divinæ, præstare debet. Quemadmodum autem duabus, quod cuivis notum, quisque partibus constat, unione mirabili conjunctis, ita etiam dividi solent hæc officia in illa, quæ respiciunt vel animam, vel corpus: vel etiam ex unionem, quæ inter utramq; est, profluunt. Quam divisionem nos etiam in dissertatione hac nostra retinemus.

§. IV.

Quemadmodum mens multis parasangis præferenda

da est corpori, quum perennis, immortalis & immaterialis illa sit, at corpus e contrario caducum, corruptibile & materiale, ita per se patet, nos obligatos esse ad maiorem curam gerendam animæ quam corporis, imo ad eandem muneris nostri partem semper & ubiq; præferendam curæ corporis. Quod tamen cum dicimus, non statim volumus negligendum esse corpus, sed in tantum simul etiam illius rationem habendam esse, in quantum ad sanitatem retinendam conducit, & alias ad finem societatis & scopum vitæ nostræ mentisque necessarium fuerit.

Con.

Contra quod peccant omnes illi, qui nimis animi curis, meditationibus & vigiliis corporis vires attenuant, labefactant, diminuunt, sibi que ipsis adeo vitam abrumpunt.

§. V.

Animam variis laborare imperfectionibus & imbecillitatibus experientiâ propriâ quivis quotidie experitur, quas igitur emendare tenemur, quantum unquam fieri potest, quatenus perfectio mentis conducit ad felicitatem nostram, promovendam. Sed antequam hoc ipsum effectui dari poterit, in naturam, essentiam, & conditionem animæ inquire debemus. Unde patet
nos

nos obligatos esse ex *Pneumatica* notitiam nobis parare de indole & natura illius. In quo tanto major adhibenda est diligentia, quanto novimus nil difficilius esse menti, quam in se ipsam reflectere, & intermissionem hujus laboris multum secum in tota vita nostra afferre damni.

§. VI.

Duplex in mente datur facultas, intellectus & voluntas. quæ ambæ, ut singulæ suis laborant vitiis & imbecillitatibus, ita de cujusvis emendatione separatim cogitare debemus. Et quoniam illa via pronior breviorque, imo optima semper habetur, qua

qua ægrotans inquit in morbum, ejusque conditionem detegit, antequam de eodem relevando consilium ingressus fuerit. Ita facile liquet, nosmet ante omnia de eo sollicitos esse debere, ut *morbos* harum virium & facultatum nostrarum nobis perspectos habeamus; & proinde magis magisque reflectamus in cogitationes nostras, quo nobis patefiat, qua in re & quot modis aberremus, & deinceps facilius feliciusque medium inveniamus errorem evitandi, & contra eundem nosmet præmuniendi.

§. VII.

Est intellectus facultas mentis,

ris, qua res multas contem-
plamur, illarum ideas nobis
formamus, de illis iudicium
ferimus. Sunt res illæ five
objecta, circa quæ intellectus
versatur, numero plura & fere
infinita; & cum intellectus arcte
adeo limitatus sit, ut plura si-
mul & semel contemplari non
possit, studio & affectu co-
dem non omnia promiscue
sunt arripienda. Illa medita-
tioni nostræ sunt subijcienda
saltem, quæ majoris indaginis
esse videantur: verum non
aliarum rerum, quam qua-
rum consideratio utilitatem
quandam secum fert, & ad
felicitatem nostram promovendo
dam facere possunt. *Salutis*
&

felicitatis nostræ mensurā volu-
 it DEUS esse terminum co-
 gnitionis nostræ. In iis, quæ
 ad vitam recte sapienterque
 instituendam pertinent, cer-
 tam, claram & luculentam co-
 gnitionem homini DEUS super-
 esse voluit. Qui illos limites
 transilire attentaverit, quate-
 nus supra vires suas sapere velle
 videtur, eum multa agendo inu-
 tiliter & in vanum plerumque
 laborare solere novimus. Il-
 larum vero rerum, quæ sunt
objectum cognitionis humanæ,
nobilissimum omnium, ipse
 DEUS erit, cuius perfectiones,
 quantum fieri possit, & ad
 nostræ felicitatis perfectionem
 opus fuerit, pia & venera-
 bun-

bunda mente quotidie meditari & omnibus aliis meditationibus præferre conveniens est. Illum vero & non alium intuitum quisquis sibi præfixum habet, eundem certe non perstringet gravis illa non paucorum censura, quod scrutator Majestatis nimis anxius à gloria opprimetur. Quemadmodum cetera quoque maxime indigna sunt, quæ nos suspensos teneant & in admirationem sui rapiant, quorum præter miserabilem in supervacancis sedulitatem, vel manifesta nulla perspicitur utilitas, vel ita comparata sunt, ut nullo modo in illarum cognitionem pervenire possimus, in quibus
sati

latius est ingenue ignorantiam
 fateri suam, quam nimis cu-
 riosum esse tempusque & o-
 peram frustra perdere. Quo
 in genere multum certe pec-
 catur ab illis, qui quæstio-
 num & ratiocinationum deci-
 pulis aliisque inanibus & jeju-
 nis delectantur, meditationibusq;
 quæ nihil afferunt commodi,
 intemperantiam ingenii sui pro-
 ditum eunt. Urpote philoso-
 phus ille, qui, ne nume-
 rum syllabarum, quas literæ
 alphabeti alio atque alio or-
 dine dispositæ formarent, i-
 gnoraret, in transponendis ul-
 tro citroque literarum elemen-
 tis operâ & oleum omne su-
 um perdidit. Cetera, quæ
 DE-

DEUS sciri noluit, scireq; volunt nonnulli, ut prætereamus. Nunquam defunt, quæ meliori jure industriam nostram postulant (a) *Hæc tam multa, tam magna, ut liberum habere possint hospitium, supervacua resecanda & ex animo tollenda.* (b)

(a) *Buddens select. 7. N. pag. 341.*

(b) *Senec. Epist. 88.*

§. VIII.

QUod tamen cum dicimus non volumus, omnem cogitationem rerum abditarum abjiciendam esse, potius hoc contendimus, nos obligatos esse, ad cognitionem & notitiam indies majorem majorem;

remque, quantum fieri possibile est, nobis comparandam, veritatesque ante incognitas in lucem protrahendum. quorum facit *inveniendi ars*, quam si promoverere velimus, ante omnia opus est ex historia literaria adcurate inquirere in ea, quæ inventa fuere, & quibus adminiculis viam eandem ante nos alii emensi sint: ne tempus tribuamus frustra illis, quæ in orbis eruditi luce jam ante versantur. Præcipue illas disciplinas nobis familiares reddere debemus, quæ supra caput vulgi positæ non insignem vim habent modo ad perfundendam mentem suavitatem quadam, sed & viam munio

muniunt ad ejusmodi invenienda, quæ vitam civilem & domesticam perficiunt.

§. IX.

Homini incumbit omnibus modis illis operam dare, quæ *intellectum* ejus perficere possunt: inter quæ præcipue *rectum judicium* de rebus est referendum. Tale autem esse judicium solet, quales fuerint *ideæ*, quas de illis sibi format mens: quemadmodum reverendiss. Episc. Rydelius (a) bene observavit: originem, inquit, debet omnis notitia humana suam *ideis* quibusdam, quas promde *Alphabetum Philosophicum* appellat. Unde facile liquet, nos, prout obligati

ti sumus ad comparandam nobis facultatē vere & sincere iudicandi de rebus & objectis, ita etiam de eo sollicitos in antecessum esse debere, ut si non semper adequatas, saltem claras atq; distinctas rerum nobis formemus ideas, atque conceptus. Sunt ex connata mentis imbecillitate multæ ideæ nobis confusæ: qua propter opera danda est, ut in distinctas convertantur. Quod, quo pacto, fieri debeat, in Logicis docetur.

§. X.

EX *idearum* rectitudine sinceritateq; *iudiciorum* deum de objectis aliis atque aliis

(a) *Förnusts öfningar.*

lis provenit integritas. Quo-
 veriora fuerint judicia nostra,
 & quo profundius eadem ri-
 mari limareque adſveverimus,
 eo ſolidior notitia noſtra eva-
 dit. quin cum pertineat omnis
 iſta ratio ad perficiendum in-
 tellectum noſtrum, conſequi-
 tur obligatio etiam ad ſolidio-
 rem cognitionem magis ma-
 gisque comparandam. Illum
 finem inſigniter promovent
 principia, ſi quibus firmis ſem-
 per & genuinis nitantur aſſer-
 tiones noſtræ, ſi fundentur
 judicia inconcuſſis & immo-
 ris axiomatibus. Qua propter
 etiam tenetur quivis in omni
 ratiocinatione ſua, demonſtra-
 tionibus operam dare, hoc eſt,
 ope

sollicitum esse, ut nihil dicatur, nisi quod firmo nitatur talo. Quo ad veritatem itinere quisquis pertenderit, nã ille ad soliditatem & scientificam cognitionem apprime commendabilem, adeo neque difficulter perveniet.

§. XI.

Intellectum multum perficit *experientia*; ad illam igitur sibi comparandam quivis obligatus est: quod duplici modo fieri potest: primo *propria*. unde colligitur quemvis oportere reflectere in seipsum, atque ex suis actionibus & casuum varietate prudentiam, aut si dicere mavis *scientiam* ad *prudentiam* ferentem sibi comparare.

parare : & cum successiva sit hæc ipsa, quin, ætate eadem etiam magis magisque augeatur, hinc dicere solemus *experientiam annorum comitem esse*. Quod tamen non semper valet. Juvenes enim interdum æque experti deprehenduntur ac senes multi. In causa est, quod in se ipsos reflectere didicerint, idque experientia sua paucorum annorum collegerint, quod senes haut potuere longiori temporis spatio præstare. Sibi ipsi igitur male consulit, qui hocce negligit studium, & quomodo ex illa infantili ruditate ac inciticia tempestive emergere queat, nihil pensi habet.

§. XII.

Alter modus perveniendi ad experientiam atque prudentiam fit per observationem & reflexionem in actiones aliorum, etiam illorum, qui ante nostra tempora vixerunt, in quorum notitiam per lectionem *Historia* pervenimus. Illo sine oculo & speculo providentiæ Divinæ in nullis non artibus atque scientiis quisque cecutiet, certe non multum proficiet. Unde patet quemvis obligatum esse ad comparandam sibi ex *Historia* cognitionem justam. Estque hic modus priore illo multo tutior faciliorque, quemadmodum apposite ad rem dixit non nemo

mo : (a) *nulla disciplina, quam historia majorem nobis affert utilitatem, quia nos expertos, prudentes & sapientes aliorum impensis & periculis reddet. Si vero historica lectio experientiam & prudentiam promovebit, pragmatice tractanda erit & ita instituenda, ut sit descriptio actionum virtuosarum & vitiosarum, prudentium, imprudentium, & demum indifferentium, una cum earum causis, circumstantiis & effectibus. in quem ordinem, non nisi a paucis tentatum, historiam nostram non adhuc redactam esse dolet von Rohr.*

S. XIII.

(a) *Anonymi menslig för-
sigtighet.*

§. XIII.

Est *voluntas* altera facultas animæ eademq; moderatrix actionum nostrarum, qua libere sese determinat ad varias actiones, qua possit unum objectum eligere, alterum respicere: & cum ejus objectum semper sit *bonum*, quem admodum tradunt *Moralistæ*: *bona* vero sint vel vera, vel apparentia sive imaginaria, obligati sumus ad ea eligenda, quæ vere talia sunt, cætera vero fugienda: etiam cum plura simul *vera* sese offerant, illud eligere, quod cætera superat, & dignitate sua antecellit. Opera igitur danda est, ut *voluntas* nostra

stra intellectus iudicium quoque sequatur, quum illius sit discrimen facere; nec ante ad aliquid sese determinare debeat voluntas, quam dijudicaverit intellectus, tale id esse, ut dignum sit quod eligamus. qua vero in re tanto major cura est adhibenda, quanto nostra aliorumque experientia plus satis constet voluntatem temere & incōsulte in hoc puncto non raro versari, & non expectato iudicio intellectus, sapissime *apparentia* bona loco *verorum* eligere, decipi atque in præcipitia, perverso tramite auferri.

S. XIV.

Sunt varia quæ *voluntatem* permovere solent, ut a
regia

regia defleat via, utpote:
temperamenta, affectus, consue-
tudo, præjudicia & alia magno
 numero. In illa igitur inquire-
 re sedulo debemus, eorum mo-
 tus & indolem nobis cognitam
 perspectamque reddere, omnia
 adminicula, cautiones & præ-
 cepta adhibere attendereque,
 ut effræni *affectus* dometur, &
 ad rationis vim atque usum di-
 rigantur, ne voluntati in suis
 functionibus damno sint atque
 præjudicio, illiusque libere ag-
 gendi facultatem præstringant.

§. XV.

Regulas illas & præcepta,
 de quibus loquimur, Jus
 naturale suggerit. Unde pa-
 tet perfectionem & emendatio-

nem voluntatis inde proveni-
 re, si ad præscriptum legis nos
 nostraque omnia accommoda-
 verimus. Cum igitur ad o-
 mnia illa obligati simus, quæ
 perfectionem mutuam felicitate-
 temque promovere possunt:
 emendatio vero voluntatis ad
 istum finem non parum con-
 ferat: perspicuum est, nos in-
 de a juventute primâ reflecte-
 re debere in actiones nostras
 & inquirere utrum legi eadem
 conveniant, vel non. Adsue-
 scamus oportet magis magis-
 que ferocitatem affectuum, cu-
 piditatum & sensuum subju-
 gare rationis fræno imperioque,
 ut voluntas, indoli suæ liberta-
 tiqve convenienter, bonum ve-
 rum

rum sectari queat, eodemq; iucunde demū ipsi frui possimus.

§. XVI.

ANtequam huic de hominis erga *animam* suam obligatione discursui finem imposuerimus, paucis, attingere lubet controversiam, præcipue nostris temporibus agitatam, qua quæritur: *intellectus*, an vero *voluntas* prior emendari debeat? posterius affirmant nonnulli: sed immerito. Prout enim voluntas est *boniformis*, uti dicitur, notitia vero bonorum ex dijudicatione & sententia intellectus dependet: qui, quæso voluntas emendari poterit, antequam intellectus recte didicerit dis-

cernere quid bonum sit, quid
malum, quid eligendum, quid
fugiendum; adeoque lucem &
faculam prætulerit atque ac-
cenderit *voluntati*, qua, ceu cy-
nosura pharoque utatur & in
rerum quarumcunque electio-
ne dirigatur

Sågne = Rim

Till

Herr PETRUS HEDMAN

När han om menniskians plicht em
mot sig sielf i Åbo disputerade.

Jag wälsment Eyr bereder
Måga rim, min sälla Wän,
Då J nu med allan heder
Driften Eyr en Mufers Swän,
Eråda fram bland lärdsas tal,
Uti deras öpna sal.

Det härredt af redlig lefnad
Som jag alltid af Eyr spordt;
Ty at önska Eder trefnad
Har iag detta giora bordt,
Då J öppet wisen fram
Qwickt och moget lärdoms fram.

Summan hom som lyster weta
Af hwad som här förs til slut,
Den ei höfs man länge letar
Meningen går ther på ut
Frija dina krafter mårg

Ut

Uti sål och trop från ärg.

Som lifligt kan förklara
Huru thet wärel ställas stall
Swad bör mot Eke möda swara?
Jo, iag hör ett frögde. Skall
Från Pindi höga stank:
Hedman bör en heders frangk.

Skrifwer en
hørsam Wän och Tidnare
J. M. STEUEN.
Wiburg.

